

IRANOPAMA

ΤΕΥΧΟΣ

61

Περσικά, η γλώσσα της σοφίας,
της αγάπης και της ειρήνης

Στην καρδιά κάθε μεγάλου πολιτισμού βρίσκεται μια γλώσσα που αποκαλύπτει τα μυστικά του παρελθόντος και ταυτόχρονα οραματίζεται το αύριο. Η περσική γλώσσα, με τον απαλό ρυθμό της και το διαχρονικό της βάθος, αποτελεί μια από τις πιο διαχρονικές φωνές της ανθρωπότητας: ένα νήμα που διαπερνά αυτοκρατορίες, κήπους ποίησης και τους πολυσύχναστους δρόμους των σύγχρονων πόλεων. Από τις ηλιοκαμένες πεδιάδες της αρχαίας επαρχίας Φαρς μέχρι τις ζωντανές κοινότητες της διασποράς που εκτείνονται σε διάφορες ηπείρους, η γλώσσα αυτή μεταφέρει τον απόηχο βασιλιάδων και μυστικιστών, ερωτευμένων και φιλοσόφων, προσκαλώντας μας να εξερευνήσουμε όχι μόνο λέξεις, αλλά και κόσμους.

Με ρίζες στην αρχαιότητα, η περσική γλώσσα πέρασε μέσα από τις μεγάλες μεταμορφώσεις της ιστορίας: από τις σφηνοειδείς διακηρύξεις του Δαρείου μέχρι τα φωτεινά γκαζάλ του Χαφέζ και του Ρουμί, και στις σημερινές ζωντανές διαλέκτους Φαρσί, Νταρί και Τατζικί. Απορρόφησε τη φλόγα της αραβικής γραφής και του λεξιλογίου μετά την ισλαμική κατάκτηση, αλλά κράτησε σθεναρά τη μελωδική της γραμματική και την ποιητική της ψυχή, αποτελώντας *lingua franca* για τις αυλές από το Δελχί έως την Κωνσταντινούπολη. Αυτό το τεύχος αποκαλύπτει το ταξίδι της. Διαβάζοντας τις σελίδες αυτού του περιοδικού, η περσική γλώσσα μάς θυμίζει τη δύναμη της γλώσσας να ενώνει και να εμπνέει. Είτε απαγγέλλεται σε ένα καφέ της Τεχεράνης, είτε διδάσκεται σε ένα σχολείο της Καμπούλ, είτε λατρεύεται στην εξορία, συνδέει γενιές με έναν κοινό ρυθμό ομορφιάς και ανθεκτικότητας.

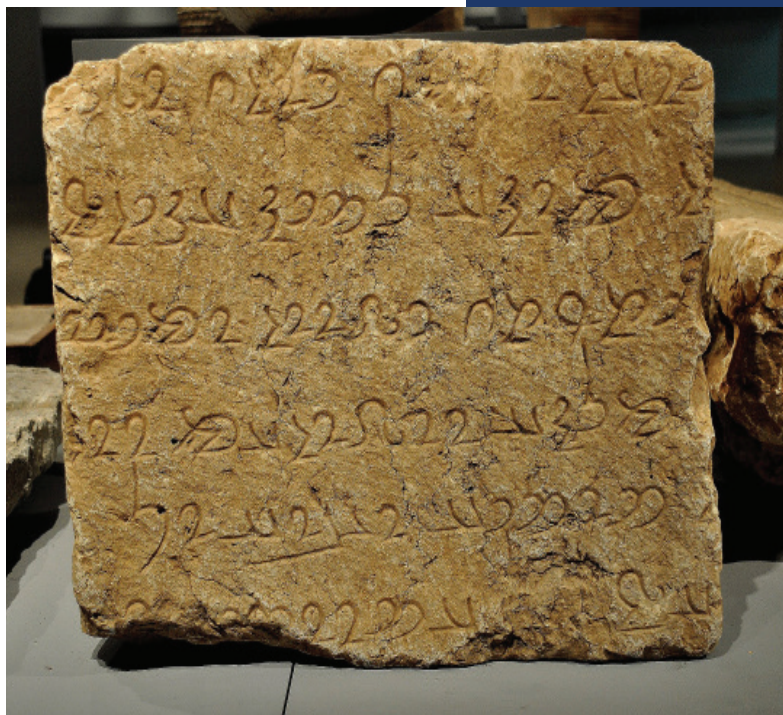
Επίσης, στο παρόν τεύχος περιλαμβάνεται ένα ειδικό σημείωμα με τίτλο «Η διατήρηση και αναβίωση της περσικής γλώσσας και λογοτεχνίας στο σύγχρονο Ιράν, με βάση τις ιδέες και τις πρακτικές του Αγιατολάχ Χαμενεΐ», το οποίο, κατά την άποψή μας, μπορεί να αποδειχθεί ιδιαίτερα ωφέλιμο για τον αναγνώστη.

Καλή ανάγνωση!
Χρυσάνθη Παρτσανάκη

Τα περιεχόμενα

4	Γιατί η περσική γλώσσα έχει σημασία
6	Ρίζες και ιστορική διαδρομή
7	Παλαιά, Μέση και σύγχρονη περσική γλώσσα
10	Πού ομιλούνται τα περσικά σήμερα;
15	Πώς λειτουργεί η περσική γλώσσα: ήχος, γραφή, γραμματική
16	Γραμματική σε αδρές γραμμές
18	Μια γέφυρα ποιημάτων και ιστοριών
20	Σύγχρονες εκφάνσεις
22	Ειδικό σημείωμα
28	Μαθήματα Περσικών στην Ελλάδα

Γιατί η περσική γλώσσα έχει σημασία

Υπάρχουν γλώσσες που απλώς επικοινωνούν και υπάρχουν γλώσσες που κουβαλούν κόσμους μέσα τους. Τα περσικά ανήκουν σταθερά στο δεύτερο είδος. Σήμερα η περσική ομιλείται στο Ιράν, το Αφγανιστάν, το Τατζικιστάν και σε κοινότητες σε ολόκληρο τον κόσμο και αποτελεί γέφυρα μεταξύ αρχαίων αυτοκρατοριών και σύγχρονων πόλεων, μεταξύ πέτρινων επιγραφών και οθονών smartphone.

Η ιστορία της αρχίζει στα εδάφη του Φαρς στο νοτιοδυτικό Ιράν, όπου μια ινδοϊρανική γλώσσα πήρε σιγά σιγά μορφή και τελικά έγινε η γλώσσα των βασιλιάδων, των ποιητών, των μυστικιστών και των απλών ανθρώπων. Κατά τη διάρκεια περισσότερων από δύο χιλιετιών, η περσική γλώσσα άλλαξε γραφές, απορρόφησε επιρροές από αραβικές, τουρκικές και ευρωπαϊκές γλώσσες και ταξίδεψε από τις βασιλικές αυλές στο Ισφαχάν και το Χεράτ στα λογοτεχνικά σαλόνια στο Δελχί και την Κωνσταντινούπολη. Ωστόσο, ο πυρήνας της ταυτότητάς της - μια εύπλαστη, μουσική γλώσσα με προτίμηση στις εικόνες και τις αποχρώσεις - έχει παραμείνει.

Για πολλούς, η περσική γλώσσα ακούγεται για πρώτη φορά στα νανουρίσματα και τις παροιμίες στο σπίτι- για άλλους, ανακαλύπτεται μέσω ενός στίχου του Χαφέζ ή μιας ταινίας από την Τεχεράνη. Είναι ταυτόχρονα ένα πρακτικό μέσο της καθημερινής ζωής και ένα εκλεπτυσμένο εργαλείο για την έκφραση της φιλοσοφίας, της αγάπης, του πόθου και της σοφίας. Το να ανοίξει κανείς ένα παράθυρο στην περσική γλώσσα σημαίνει ότι δεν βλέπει μόνο μια γραμματική και μια γραφή, αλλά και έναν ζωντανό πολιτισμό που συνεχίζει να επανεφευρίσκει τον εαυτό του, ενώ παραμένει σε συνομιλία με τη δική του, αξιοσημείωτα μακρά μνήμη.

Ρίζες και ιστορική διαδρομή

Η ιστορία της περσικής γλώσσας περιγράφεται συχνά σε τρία μεγάλα στάδια: Παλαιά Περσική, Μέση Περσική και Νέα (ή Σύγχρονη) Περσική. Κάθε στάδιο αντικατοπτρίζει έναν διαφορετικό πολιτικό κόσμο και μια διαφορετική παράδοση γραφής, ωστόσο είναι αναγνωρίσιμα μέρος της ίδιας οικογένειας.

Παλαιά περσική: γλώσσα των αυτοκρατοριών

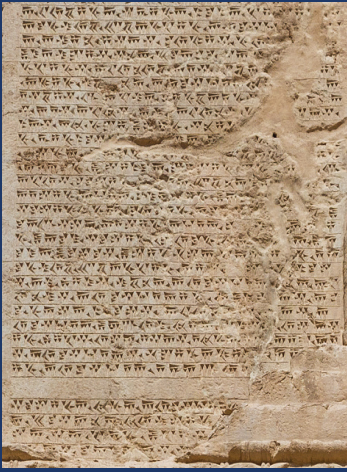
Η Παλαιά Περσική ήταν η γλώσσα της αυτοκρατορίας των Αχαιμενιδών, η οποία στο απόγειό της εκτεινόταν από τα Βαλκάνια έως την κοιλάδα του Ινδού. Επιβιώνει κυρίως σε βασιλικές επιγραφές σκαλισμένες σε πέτρα, η πιο διάσημη από τις οποίες είναι η τρίγλωσση επιγραφή Behistun που ανέθεσε ο Δαρείος Α΄ γύρω στα τέλη του 6ου αιώνα π.Χ. Οι επιγραφές αυτές, γραμμένες σε σφηνοειδή γραφή ειδικά προσαρμοσμένη για τη γλώσσα αυτή, καταγράφουν νίκες, γενεαλογίες και διακηρύξεις βασιλικής νομιμότητας.

Η Παλαιά Περσική ανήκε στον ινδοϊρανικό κλάδο της ινδοευρωπαϊκής οικογένειας, μοιραζόμενη μακρινή καταγωγή με γλώσσες από τα σανσκριτικά έως τα ελληνικά, και παρουσίαζε ήδη χαρακτηριστικά που θα αντηχούσαν σε μεταγενέστερα στάδια: μια προτίμηση στη ρηματική τελική σειρά των λέξεων και ένα πλούσιο σύστημα ρηματικών τύπων. Με την πτώση των Αχαιμενιδών και τις επακόλουθες πολιτικές αλλαγές, ωστόσο, αυτή η πρώιμη γραπτή μορφή έδωσε σταδιακά τη θέση της σε νέες ποικιλίες και γραφές.

Μέση Περσική: μια γέφυρα μεταξύ των κόσμων

Κατά τη διάρκεια της αυτοκρατορίας των Σασσανιδών (224-651 μ.Χ.), αναδύθηκε ένα νέο στάδιο: η Μέση Περσική, η οποία συχνά αποκαλείται Παχλαβί. Έγινε η γλώσσα της διοίκησης, της αυλής και της θρησκείας, ιδίως για τα ζωροαστρικά κείμενα που διατηρούσαν θεολογικές συζητήσεις, μυθολογίες και τελετουργικές οδηγίες. Η μέση περσική γλώσσα ήταν γραμμένη σε γραφή που προερχόταν από την αραμαϊκή, με πολύπλοκες συμβάσεις όπου ορισμένα γραπτά σημεία αντιπροσώπευαν πολλαπλούς ήχους ή ολόκληρες λέξεις, καθιστώντας το σύστημα δύσκολο για τους σύγχρονους αναγνώστες.

Γλωσσολογικά, η Μέση Περσική απλοποίησε ορισμένα από τα παλαιότερα πρότυπα κλίσης και πλησίασε περισσότερο στη δομή που είναι γνωστή στη μεταγενέστερη Περσική, ιδίως στο ρηματικό σύστημα και τη σύνταξη. Αποτελεί μια κρίσιμη γέφυρα: απέχει πολύ από τις σφηνοειδείς επιγραφές της Παλαιάς Περσικής, αλλά δεν είναι ακόμη το γυαλισμένο λογοτεχνικό μέσο που θα αναδυόταν μετά την εξάπλωση του Ισλάμ.

Νέα και σύγχρονη περσική γλώσσα: συνέχεια και ανανέωση

Περίπου από τον 8ο-9ο αιώνα μ.Χ., εμφανίστηκε μια νέα λογοτεχνική μορφή, η οποία συχνά αποκαλείται πρώιμη νέα περσική. Αναπτύχθηκε πρώτα στα κέντρα του ανατολικού Ιράν, όπως η Υπερωξιανή και το Χορασάν, και μέχρι τον 10ο αιώνα είχε γίνει το όχημα μιας εκθαμβωτικής κλασικής λογοτεχνίας. Ποιητές όπως ο Ρουντακί και, πάνω απ' όλα, ο Φερντοσί -συγγραφέας του μνημειώδους έπους «Σαχναμέ»- συνέβαλαν στη σταθεροποίηση του λεξιλογίου και του ύφους, εξασφαλίζοντας ότι η γλώσσα θα μπορούσε να μεταφέρει ηρωικές αφηγήσεις, ηθικούς προβληματισμούς και ιστορική μνήμη.

Αυτή η νέα περσική γλώσσα γράφτηκε σε μια τροποποιημένη αραβική γραφή, που υιοθετήθηκε μετά την αραβική κατάκτηση. Η αραβική γλώσσα συνεισέφερε ένα τεράστιο απόθεμα θρησκευτικού, φιλοσοφικού και επιστημονικού λεξιλογίου, αλλά η υποκείμενη γραμματική και ο πυρήνας του λεξιλογίου παρέμειναν καθαρά περσικά. Με την πάροδο των αιώνων, αυτή η λογοτεχνική γλώσσα εξαπλώθηκε δυτικά και νότια, αποτελώντας γλώσσα υψηλού πολιτισμού από την Κεντρική Ασία έως την Ινδική υποήπειρο. Είναι αξιοσημείωτο ότι πολλά κείμενα από την κλασική περίοδο παραμένουν ευανάγνωστα στους σύγχρονους ομιλητές, υποστηρίζοντας την ιδέα ότι η σύγχρονη περσική δεν είναι μια νέα γλώσσα αλλά το τελευταίο κεφάλαιο μιας μακράς, συνεχούς εξέλιξης.

Πού ομιλούνται τα περσικά
σήμερα;

The Iranian languages

Σήμερα, η περσική γλώσσα δεν είναι μια ενιαία φωνή, αλλά μια οικογένεια στενά συνδεδεμένων τυποποιημένων ποικιλιών, που η καθεμία έχει διαμορφωθεί από τη δική της ιστορία και το δικό της περιβάλλον. Τα τρία κυριότερα πρότυπα είναι η ιρανική περσική, η αφγανική περσική (Νταρί) και η περσική τατζικί.

Ιρανική περσική (φαρσί)

Η ιρανική περσική -που συχνά αποκαλείται απλώς φαρσί- είναι η επίσημη γλώσσα του Ιράν και η πιο γνωστή ποικιλία διεθνώς. Με επίκεντρο την ομιλούμενη στη Τεχεράνη, χρησιμεύει ως γλώσσα της κυβέρνησης, της εκπαίδευσης, των εθνικών μέσων ενημέρωσης και μιας τεράστιας σύγχρονης πολιτιστικής παραγωγής στον κινηματογράφο, τη μουσική και τη λογοτεχνία. Γράφεται με την περσικοαραβική γραφή, μια παραλλαγή του αραβικού αλφαβήτου με πρόσθετα γράμματα για την αναπαράσταση ήχων που χαρακτηρίζουν την περσική γλώσσα.

Εντός του Ιράν, οι περιφερειακές προφορές και διάλεκτοι δίνουν στα φαρσί πολλές τοπικές γεύσεις, αλλά το πρότυπο που διδάσκεται στα σχολεία εξασφαλίζει ότι οι ομιλητές από το Ταμπρίζ έως το Σιράζ μπορούν να επικοινωνούν με σχετική ευκολία. Πέρα από τα σύνορα του Ιράν, κοινότητες σε γειτονικές χώρες -όπως τμήματα του Ιράκ και των κρατών του Περσικού Κόλπου- χρησιμοποιούν επίσης ποικιλίες που σχετίζονται στενά με την ιρανική περσική.

Αφγανική Περσική (Νταρί)

Στο Αφγανιστάν, η κύρια περσική παραλλαγή είναι επίσημα γνωστή ως Νταρί, μια από τις κύριες γλώσσες της χώρας. Χρησιμοποιείται ευρέως στη διοίκηση, την εκπαίδευση και τα μέσα μαζικής ενημέρωσης και λειτουργεί ως “lingua franca” μεταξύ διαφορετικών εθνοτικών ομάδων. Η νταρί μοιράζεται το σύστημα γραφής της με την ιρανική περσική, χρησιμοποιώντας την ίδια περσοαραβική γραφή, αλλά το ηχητικό της σύστημα είναι κάπως πιο συντηρητικό: διατηρεί διακρίσεις μεταξύ ορισμένων φωνηέντων που έχουν συγχωνευτεί στην τυπική προφορά της Τεχεράνης.

Λεξιλογικά, η Νταρί περιέχει στοιχεία επηρεασμένα από τοπικές γλώσσες και από την ιστορική επαφή με ποικιλίες της Κεντρικής Ασίας, δίνοντάς της μια αναγνωρίσιμη υφή σε όσους είναι εξοικειωμένοι με την ιρανική φαρσί. Παρ’ όλα αυτά, η αμοιβαία κατανόηση μεταξύ μορφωμένων ομιλητών της ιρανικής περσικής και της νταρί είναι γενικά υψηλή- οι δυσκολίες στην επικοινωνία είναι πιθανότερο να προέρχονται από άγνωστο λεξιλόγιο παρά από τη γραμματική.

Περσική Τατζικί

Βορειότερα, στο Τατζικιστάν και σε τμήματα του Ουζμπεκιστάν, ομιλείται η στενά συγγενική παραλλαγή που είναι γνωστή ως Τατζικί. Γλωσσολογικά, τα Τατζικί ανήκουν στο ίδιο περσικό συνεχές και μοιράζονται τον πυρήνα της γραμματικής και μεγάλο μέρος του λεξιλογίου με τα φαρσί και τα νταρί. Αυτό που την κάνει ιδιαίτερα ξεχωριστή είναι η γραφή της: από τη σοβιετική περίοδο, τα τατζικί γράφονται κυρίως με το κυριλλικό αλφάβητο, καθώς έχουν ευθυγραμμιστεί με τα ρωσικά και άλλες περιφερειακές γλώσσες.

Αυτή η αλλαγή στο σύστημα γραφής, μαζί με τοπικές λεξιλογικές και φωνολογικές αλλαγές, δίνει στα τατζικί έναν διαφορετικό οπτικό και ακουστικό χαρακτήρα, παρόλο που η βασική δομή της παραμένει έντονα περσική. Για πολλούς λάτρεις της γλώσσας, η σύγκριση ενός σύντομου κειμένου στα τρία πρότυπα -περσοαραβική γραφή στο Ιράν και το Αφγανιστάν, κυριλλική γραφή στο Τατζικιστάν- αποτελεί μια ενδιαφέρουσα απεικόνιση του πώς μια ενιαία γλωσσική παράδοση μπορεί να προσαρμοστεί σε διαφορετικά πολιτικά και πολιτιστικά πλαίσια χωρίς να χάσει την ουσία της.

بسیار خج بردم در این سال سی
عجم زنده کردم بدین پارسی

فردوسی
فردوسی
فردوسی

Πώς λειτουργεί η περσική γλώσσα: ήχος, γραφή, γραμματική

Για να καταλάβετε γιατί η περσική γλώσσα είναι τόσο προσιτή και ταυτόχρονα εκφραστική, βοηθάει να δούμε εν συντομία πώς γράφεται και πώς είναι δομημένη. Χωρίς να βυθιστείτε σε τεχνικές λεπτομέρειες, μερικά βασικά χαρακτηριστικά αποκαλύπτουν τον χαρακτήρα της.

Γραφή και παραδόσεις γραφής:

Η σύγχρονη περσική γλώσσα στο Ιράν και το Αφγανιστάν χρησιμοποιεί μια εκδοχή του αραβικού αλφαβήτου που επεκτείνεται με τέσσερα επιπλέον γράμματα για να αποτυπώσει τα ξεχωριστά περσικά σύμφωνα. Όπως και η αραβική, γράφεται από τα δεξιά προς τα αριστερά και τα περισσότερα γράμματα αλλάζουν σχήμα ανάλογα με το αν εμφανίζονται στην αρχή, στη μέση ή στο τέλος μιας λέξης. Αυτή η συνδεδεμένη, ρέουσα ποιότητα έχει καλλιεργήσει μια μακρά παράδοση καλλιγραφίας, στην οποία γραφές όπως η Νασταλίκ μετατρέπουν τα γραπτά περσικά σε μια μορφή τέχνης που χρησιμοποιείται σε χειρόγραφα, αρχιτεκτονική και σύγχρονο γραφιστικό σχεδιασμό.

Στο Τατζικιστάν, αντίθετα, η περσική γλώσσα Τατζικί γράφεται συνήθως με κυριλλική γραφή, κληρονομιά της σοβιετικής γλωσσικής πολιτικής. Για τους αναγνώστες που έχουν συνηθίσει τα λατινικά ή τα κυριλλικά αλφάβητα, αυτό μπορεί να κάνει τα τατζικί να φαίνονται με την πρώτη ματιά σαν μια διαφορετική γλώσσα, αν και μόλις μεταγραφούν σε μια κοινή γραφή αποκαλύπτουν τη στενή συγγένειά τους με άλλες περσικές ποικιλίες. Η συνύπαρξη αυτών των γραφών υπενθυμίζει ότι τα συστήματα γραφής μπορούν να αλλάξουν πιο γρήγορα από την υποκείμενη γλώσσα.

Ήχοι και ρυθμός:

Το ηχητικό σύστημα της περσικής γλώσσας είναι σχετικά μέτριο σε σύγκριση με ορισμένα από τις γειτονικές της γλώσσες και πολλοί μαθητές βρίσκουν τον ρυθμό της απαλό και μελωδικό. Οι παραδοσιακές περιγραφές διακρίνουν μεταξύ βραχέων και μακρών φωνηέντων, και παρόλο που οι σύγχρονες διάλεκτοι συχνά θολώνουν κάποιες από αυτές τις αντιθέσεις, ειδικά στο πρότυπο Τεχεράνη, παραμένουν σαφέστερες σε παραλλαγές όπως τα νταρί. Τα σύμφωνα περιλαμβάνουν αρκετούς ήχους που επικαλύπτονται με τα αραβικά, αλλά στην πράξη πολλοί προφέρονται πιο απλά στην καθημερινή περσική γλώσσα απ' ό,τι στην επίσημη αραβική εκφορά.

Ο τονισμός πέφτει συνήθως προς το τέλος των λέξεων, δημιουργώντας έναν κανονικό ρυθμό που ταιριάζει ιδιαίτερα στην ποίηση και το τραγούδι. Το αποτέλεσμα είναι μια γλώσσα της οποίας τα ηχητικά μοτίβα υποστηρίζουν τις περίτεχνες εικόνες και μεταφορές που οι Πέρσες συγγραφείς καλλιεργούν εδώ και αιώνες.

ماست مجدمرشدن مرض مطمع
مقماكل محمد بن محمد ملائی

ماست مجدمرشدن مرض مطمع
مقماكل محمد بن محمد ملائی

ا	ب	پ	ت	ث	ج	چ	ح
خ	د	ذ	ر	ز	ژ	س	ش
ص	ض	ط	ظ	ع	غ	ف	ق
ک	گ	ل	م	ن	و	ه	ی

Γραμματική σε αδρές γραμμές

Σε επίπεδο γραμματικής, η περσική γλώσσα θεωρείται συχνά πιο προσιτή από γλώσσες όπως η αραβική ή πολλές ευρωπαϊκές γλώσσες που έχουν πολύπλοκα συστήματα γραμματικής. Η βασική σειρά των λέξεων είναι Υποκείμενο-Αντικείμενο-Ρήμα: «Εγώ το βιβλίο διαβάζω» και όχι «Εγώ διαβάζω το βιβλίο», κάτι που έχει κοινό με γλώσσες όπως η τουρκική και η ιαπωνική. Αυτό το μοτίβο διέπει τα πάντα, από απλές δηλώσεις μέχρι περίπλοκες λογοτεχνικές προτάσεις.

Τα ουσιαστικά δεν έχουν γραμματικό γένος και τα επίθετα δεν αλλάζουν μορφή για να αντιστοιχούν στο αρσενικό ή το θηλυκό· αυτό απλοποιεί τη συμφωνία σε σύγκριση με γλώσσες όπως τα γαλλικά ή τα αραβικά. Ο πληθυντικός αριθμός σχηματίζεται συνήθως προσθέτοντας καταλήξεις -για παράδειγμα, μια κοινή κατάληξη για τον πληθυντικό προσθέτει έναν ήχο ισοδύναμο με «-hâ» - ενώ η κτήση εμφανίζεται μέσω της δομής που ονομάζεται «ezafe», ενός μικρού συνδετικού ήχου μεταξύ ενός ουσιαστικού και του προσδιορισμού του, ο οποίος γράφεται με διάφορους τρόπους ή μερικές φορές είναι σιωπηλός στη σύγχρονη ορθογραφία.

Τα ρήματα σχηματίζονται με το θέμα σε συνδυασμό με προθέματα και καταλήξεις που χαρακτηρίζουν τον χρόνο, την έγκλιση και το πρόσωπο. Οι μαθητές συνήθως χρησιμοποιούν τα θέματα του ενεστώτα και του αορίστου για κάθε ρήμα και στη συνέχεια χρησιμοποιούν βοηθητικά στοιχεία για να δημιουργήσουν σύνθετους χρόνους. Παρόλο που αυτό το σύστημα μπορεί να είναι περίπλοκο στις λεπτομέρειες, τα κανονικά μοτίβα του δίνουν στην περσική γλώσσα μια αίσθηση εσωτερικής λογικής. Σε συνδυασμό με την εκτεταμένη χρήση ελαφρών ρηματικών δομών - φράσεις όπου ένα ουσιαστικό ή επίθετο συνδυάζεται με ένα γενικό ρήμα που σημαίνει «κάνω», «γίνομαι» κ.ο.κ. - επιτρέπει την έκφραση λεπτών αποχρώσεων του νοήματος με σχετική οικονομία.

Για όλο αυτόν τον δομικό πλούτο, πολλοί ομιλητές περιγράφουν την περσική γλώσσα λιγότερο με όρους κανόνων και περισσότερο με όρους τόνου: μια γλώσσα που προσφέρεται για ευγένεια, συγκρατημένη έκφραση και μεταφορά. Αυτή η αντίληψη είναι στενά συνδεδεμένη με τη λογοτεχνική κληρονομιά της.

Μια γέφυρα ποιημάτων και ιστοριών

Αν η ιστορία εξηγεί από πού προέρχεται η περσική γλώσσα, η λογοτεχνία δείχνει τι μπορεί να κάνει. Για περισσότερα από χίλια χρόνια, η περσική γλώσσα είναι μια από τις μεγαλύτερες λογοτεχνικές γλώσσες του κόσμου, με μια παράδοση ποίησης και πεζογραφίας που εκτείνεται από τις βασιλικές αυλές και τις στοές των Σούφι μέχρι τα σύγχρονα μυθιστορήματα και τις ταινίες.

Κλασικές φωνές

Η κλασική περσική λογοτεχνία άνθισε περίπου από τον 10ο αιώνα και μετά, όταν η νέα περσική γλώσσα είχε ωριμάσει σε ένα πλήρως ικανό μέσο για εξελιγμένη έκφραση. Κατά την περίοδο αυτή, ποιητές και παραμυθάδες δημιούργησαν έργα που θα καθόριζαν όχι μόνο τον περσικό πολιτισμό αλλά και θα επηρέαζαν τις γειτονικές λογοτεχνίες. Το έπος «Σαχναμέ» του Φερντοσί αποτελεί ακρογωνιαίο λίθο: δεκάδες χιλιάδες στίχοι που αφηγούνται τους θρυλικούς και ιστορικούς βασιλιάδες του Ιράν, γραμμένοι γύρω στο έτος 1000 μ.Χ. Η επίδρασή του δεν ήταν απλώς καλλιτεχνική- αντλώντας σε μεγάλο βαθμό από προϊσλαμικά ιρανικά θέματα και μειώνοντας σχετικά τα αραβικά δάνεια, επιβεβαίωσε συμβολικά τη συνέχεια της περσικής ταυτότητας.

Αργότερα ποιητές όπως ο Χαφέζ, ο Σααντί, ο Ρουμί και ο Ομάρ Καγιάμ έδωσαν στην περσική γλώσσα τη φήμη του φιλοσοφικού βάθους και της συναισθηματικής έντασης. Τα γκαζάλ, οι ωδές και τα τετράστιχά τους εξερευνούν την αγάπη, την πνευματικότητα, την ηθική και τα παράδοξα της ανθρώπινης ύπαρξης, χρησιμοποιώντας συχνά το κρασί, τους κήπους και τα αηδόνια ως επαναλαμβανόμενες εικόνες. Τα έργα αυτά ταξίδεψαν ευρέως, διαβάστηκαν και μιμήθηκαν από την Ανατολία έως την ινδική υποήπειρο και πέρα από αυτήν, και εξακολουθούν να αναφέρονται στην καθημερινή ομιλία και σε σημαντικές πολιτιστικές τελετές σήμερα.

Γλώσσα της αυλής και των σταυροδρομιών

Το κύρος της περσικής γλώσσας τη μετέφερε πολύ πέρα από τα σύνορα του σημερινού Ιράν. Για αιώνες, χρησίμευσε ως γλώσσα της αυλής και της διοίκησης σε πολλές δυναστείες σε ολόκληρη την Κεντρική και Νότια Ασία, συμπεριλαμβανομένης της αυτοκρατορίας των Μογγόλων στην Ινδία και διαφόρων τουρκικών πολιτειών. Σε αυτά τα περιβάλλοντα, η περσική έπαιξε έναν ρόλο παρόμοιο με αυτόν των λατινικών στη μεσαιωνική Ευρώπη - ένα κοινό μέσο υψηλού πολιτισμού, διπλωματίας και επιστήμης μεταξύ ανθρώπων που μπορεί να μιλούσαν πολύ διαφορετικές μητρικές γλώσσες. Αυτός ο ρόλος άφησε μόνιμα σημάδια σε άλλες γλώσσες. Τα οθωμανικά τουρκικά, το ουρντού, τα χίντι και αρκετές γλώσσες της Κεντρικής Ασίας απορρόφησαν μεγάλο αριθμό περσικών λέξεων και λογοτεχνικών μορφών. Ακόμη και σήμερα, οι ομιλητές αυτών των γλωσσών συναντούν περσικό λεξιλόγιο σε καθημερινούς όρους για τη διοίκηση, τη λογοτεχνία και την αισθητική, γεγονός που μαρτυρά την εμβέλεια της περσικής ως πρακτικό εργαλείο και ως φορέα εκλεπτυσμένης έκφρασης.

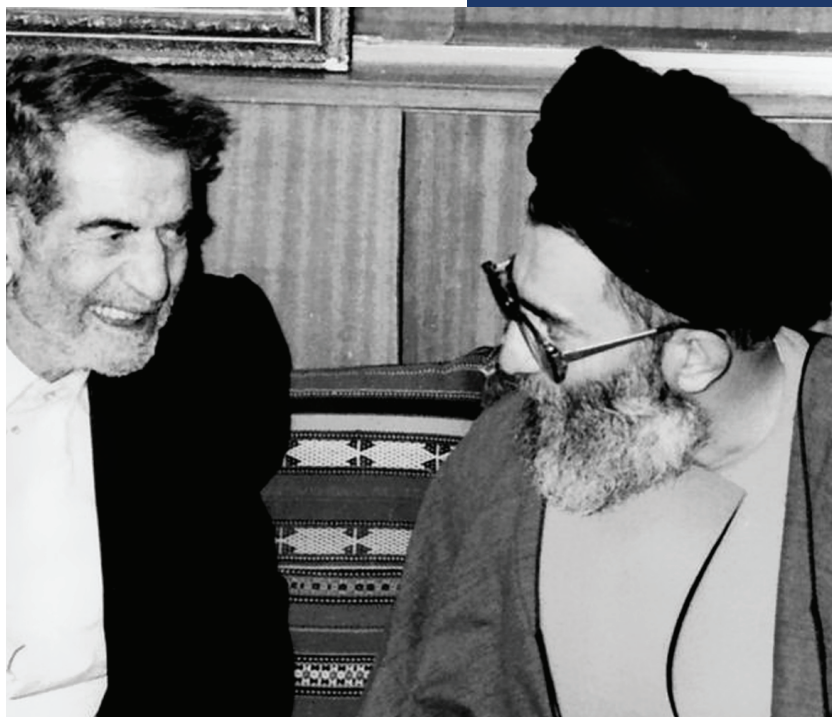
Σύγχρονες εκφάνσεις

Η σύγχρονη περσική λογοτεχνία, η οποία εκτείνεται περίπου από τα τέλη του 19ου αιώνα έως σήμερα, αντανακλά τις μεταβαλλόμενες κοινωνικές και πολιτικές πραγματικότητες, ενώ παραμένει σε διάλογο με τον κλασικό κανόνα. Οι ποιητές και οι μυθιστοριογράφοι ανταποκρίθηκαν σε θέματα όπως η αστικοποίηση, η μετανάστευση, η επανάσταση και η εξορία, πειραματιζόμενοι με νέες μορφές, όπως ο ελεύθερος στίχος και το σύγχρονο μυθιστόρημα. Στο Ιράν, το Αφγανιστάν και το Τατζικιστάν, καθώς και στις κοινότητες της διασποράς, οι συγγραφείς χρησιμοποίησαν την περσική γλώσσα για να διερευνήσουν ζητήματα ταυτότητας, φύλου, εξουσίας και μνήμης.

Πέρα από τη γραπτή σελίδα, η περσική γλώσσα ευδοκίμει στον κινηματογράφο, το θέατρο, τη μουσική και την ψηφιακή αφήγηση. Ένα ποίημα μπορεί να κυκλοφορεί στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, να τραγουδιέται σε ένα δημοφιλές τραγούδι ή να αναφέρεται στο διάλογο μιας ταινίας, θολώνοντας τα όρια μεταξύ της «υψηλής» λογοτεχνίας και της καθημερινής κουλτούρας. Με αυτόν τον τρόπο, η περσική γλώσσα συνεχίζει να λειτουργεί ως γέφυρα ανάμεσα στο παρελθόν και το παρόν, το ιερό και το κοσμικό, το ιδιωτικό συναίσθημα και τη δημόσια συζήτηση, αποδεικνύοντας ότι μια γλώσσα που διαμορφώθηκε από αιώνες ποίησης έχει ακόμα πολλά να πει στον σύγχρονο κόσμο.

Η σκέψη και η στάση του Αγιατολάχ Χαμενεΐ σχετικά με τη διατήρηση και την αναβίωση της περσικής γλώσσας και λογοτεχνίας στο σύγχρονο Ιράν

Η προετοιμασία και η έκδοση αυτού του τεύχους του περιοδικού συνέπεσε με τον θάνατο-μαρτύριο του Αγιατολάχ Χαμενεΐ, που επήλθε μετά τη στρατιωτική επίθεση των Ηνωμένων Πολιτειών και του Ισραήλ κατά του Ιράν. Ως εκ τούτου, αποφασίσαμε στο παρόν τεύχος να ρίξουμε μια σύντομη ματιά στις υπηρεσίες και τη συμβολή αυτού του μεγάλου ηγέτη του ισλαμικού κόσμου στην περσική γλώσσα και λογοτεχνία.

Ο Γολαμαλί Χαντάντ Αντέλ, πρόεδρος της Ακαδημίας Περσικής Γλώσσας και Λογοτεχνίας, ο οποίος λόγω δεκαετιών συνεργασίας και κοινών λογοτεχνικών ενδιαφερόντων διατηρούσε στενή σχέση με τον Αγιατολάχ Χαμενεΐ, παρουσίασε τις διάφορες διαστάσεις της προσοχής και της προσφοράς του στην περσική γλώσσα και λογοτεχνία.

Στη σκέψη του, η περσική γλώσσα δεν αποτελεί απλώς ένα μέσο επικοινωνίας, αλλά έναν από τους δύο βασικούς πυλώνες της εθνικής ταυτότητας, μαζί με το Ισλάμ. Δεν βλέπει καμία αντίφαση μεταξύ της ιρανικής εθνικότητας και της ισλαμικής πίστης και πιστεύει ότι αυτά τα δύο, λόγω της ιστορίας, αντανakλούν το ένα το άλλο. Από την οπτική του Αγιατολάχ Χαμενεΐ, η περσική γλώσσα δεν είναι απλώς μια κληρονομιά του παρελθόντος, αλλά ένα ενεργό εργαλείο για την ανάπτυξη της πνευματικότητας, την ενίσχυση της σκέψης και του πολιτισμού και τη συνοχή των περσόφωνων.

Τόνιζε την ανάγκη οι νέες γενιές να γνωρίσουν τις δυνατότητες αυτής της γλώσσας και θεωρούσε ότι ο ιρανοϊσλαμικός πολιτισμός και η γνώση πρέπει να παρουσιαστούν στον κόσμο μέσα από αυτό το όμορφο και ισχυρό μέσο. Η προσέγγισή του προς την περσική γλώσσα ήταν σοφή και βασισμένη στο εθνικό συμφέρον, απαλλαγμένη τόσο από εθνικιστικές υπερβολές όσο και από θρησκευτική αδιαφορία. Στη συνέχεια, εξετάζουμε ορισμένες πτυχές της σκέψης και των σημαντικών δράσεων του σχετικά με την περσική γλώσσα και λογοτεχνία:

1. Παράγοντες διαμόρφωσης της λογοτεχνικής του προσωπικότητας.

Η κυριαρχία του στην περσική γλώσσα και λογοτεχνία οφείλεται σε ορισμένους βασικούς παράγοντες:

- Έμφυτη κλίση: φυσικό ταλέντο και θεόδοτη ικανότητα κατανόησης των γλωσσικών λεπτοτήτων.
- Περιβάλλον διαμόρφωσης: ζωή στη Μασχάντ, λίκνο της περσικής λογοτεχνίας, και συμμετοχή σε ισχυρούς λογοτεχνικούς κύκλους της πόλης κατά τη νεότητά του.
- Σχέση με δασκάλους: επαφή με κορυφαίους ποιητές και λογοτέχνες, όπως ο αείμνηστος Αμρί Φιρουζκουχί και ο Τζαλάλ Χομαΐ.
- Ισχυρή μνήμη: απομνημόνευση μεγάλου όγκου κλασικής ποίησης, ιδίως μονόστιχων και γαζέλων του ινδικού ύφους (Σαέμπ, Καλείμ, Μπιντέλ κ.ά.).

2. Εύρος μελετών και γνώση των λογοτεχνικών ρευμάτων του Ιράν και του κόσμου.

Η εξοικείωσή του με τη λογοτεχνία δεν περιορίζεται σε μία περίοδο ή σε ένα συγκεκριμένο ύφος:

- Κλασική λογοτεχνία: βαθιά γνώση της χιλιόχρονης εξέλιξης της περσικής ποίησης, από τον Ρουντακί έως τον Μπαχάρ, με σαφή ανάλυση για κάθε μεγάλο ποιητή.
- Σύγχρονη λογοτεχνία: ακριβής γνώση σύγχρονων ποιητών, τόσο νεωτερικών όσο και παραδοσιακών (όπως Αχβάν Σάλες, Εμπτεχάζ, Ραχί Μοαγιερί κ.ά.), και συνεχής παρακολούθηση των νέων ποιητικών ρευμάτων.
- Παγκόσμια λογοτεχνία: βαθιά εξοικείωση με κλασικά δυτικά μυθιστορήματα και έργα συγγραφέων όπως Ντοστογιέφσκι, Τολστόι, Σολοχόφ, Ρομέν Ρολάν και Βίκτωρ Ουγκό.
- Αραβική λογοτεχνία: ικανότητα μετάφρασης σύνθετων αραβικών κειμένων (όπως έργα του Σαγίντ Κοτμπ) και άριστη γνώση της κλασικής αραβικής ποίησης.

3. Η θέση της περσικής γλώσσας στο ιδεολογικό και διακυβερνητικό του σύστημα

- Πυλώνας εθνικής ταυτότητας και συνοχής

Ο Αγιατολάχ Χαμενεΐ θεωρεί ότι η εθνική ταυτότητα του Ιράν βασίζεται σε δύο θεμέλια: Το Ισλάμ και την περσική γλώσσα. Απορρίπτοντας τη διάκριση μεταξύ εθνικότητας και ισλαμικότητας, θεωρεί την περσική γλώσσα ως ιστορικό και πνευματικό συνδετικό κρίκο του έθνους.

- Ευγλωττία στον λόγο και τη γραφή

Μία από τις σημαντικές του υπηρεσίες προς την περσική γλώσσα είναι η παρουσίαση ενός προτύπου καθαρού και εύγλωττου λόγου. Τα γλωσσικά του χαρακτηριστικά περιλαμβάνουν:

- Πρότυπη γλώσσα: οι ομιλίες του χρειάζονται ελάχιστη επεξεργασία για να μετατραπούν σε επίσημα κείμενα.

- Ακρίβεια στη λέξη: σωστή χρήση των συντακτικών δομών και διατήρηση της καθαρότητας των προτάσεων ακόμη και σε μακροσκελείς ομιλίες.

- Συνεκτική γραφή: τα γραπτά και τα μηνύματά του είναι διατυπωμένα έτσι ώστε να είναι κατανοητά από όλα τα κοινωνικά στρώματα (από αγρότες έως πανεπιστημιακούς), διατηρώντας παράλληλα υψηλό ύφος.

4. Στρατηγικές και θεσμικές δράσεις για την προστασία της περσικής γλώσσας

Στη συνέχεια, εξετάζουμε τις σημαντικότερες ενέργειες του Αγιατολάχ Χαμενεΐ κατά τη διάρκεια της προεδρίας και της ηγεσίας του στο Ιράν μετά την επανάσταση:

- Ίδρυση της Ακαδημίας: μέριμνα για την ίδρυση της Ακαδημίας Περσικής Γλώσσας και Λογοτεχνίας, παροχή υποδομών και γης στην περιοχή Αμπάς-Αμπάντ και ηθική στήριξη των μελών.

- Μετατροπή της περσικής σε γλώσσα της επιστήμης: έμφαση στη δημιουργία επιστημονικής ορολογίας και αποτροπή της αποκλειστικής κυριαρχίας της αγγλικής στα πανεπιστήμια, με στόχο τη διατήρηση της επιστημονικής δυναμικής της περσικής.

- Καθοδήγηση της ποίησης: διοργάνωση ετήσιων συναντήσεων με ποιητές (στις 15 του Ραμαζανιού), με στόχο την κριτική, την ενθάρρυνση των ποιητικών ελίτ και την αναβάθμιση του περιεχομένου της ποίησης.

- Μεταρρύθμιση της θρησκευτικής απαγγελίας: αξιοποίηση της θρησκευτικής απαγγελίας για την προώθηση ποιοτικής θρησκευτικής ποίησης και απομάκρυνση επιφανειακών ή παρεκκλινουσών μορφών.

- Εποπτεία των μέσων ενημέρωσης: συνεχείς συστάσεις προς τη διοίκηση της εθνικής ραδιοτηλεόρασης για την τήρηση των κανόνων της περσικής γλώσσας και την αποφυγή γλωσσικών αποκλίσεων.

Η αιώνια απήχηση

Η μελέτη της περσικής γλώσσας σημαίνει ότι συνειδητοποιείς ότι μια γλώσσα είναι κάτι περισσότερο από ένα εργαλείο για το εμπόριο· είναι ένα απόθεμα της ανθεκτικότητας ενός λαού. Είναι μια γλώσσα που επέζησε από την αιχμή του μογγολικού ξίφους και την αναταραχή των σύγχρονων επαναστάσεων, υποχωρώντας στην ασφάλεια της ποίησης και τη λεπτή χάρη του Ta'arof.

Είτε ψιθυρίζεται σε ένα ιερό των Σούφι, είτε συζητείται σε ένα ζωντανό πανεπιστήμιο στο Σιράζ, είτε πληκτρολογείται σε μια ομάδα WhatsApp από έναν έφηβο στο Βανκούβερ, η περσική είναι μια γλώσσα που μας υπενθυμίζει ότι ακόμη και σε έναν κόσμο δεδομένων και λογικής, υπάρχει πάντα χώρος για το μελωδικό, το μεταφορικό και το βαθιά ανθρώπινο. Όπως έγραψε περίφημα ο ποιητής Σααντί:

«Οι γιοι του Αδάμ είναι μέλη του άλλου, αφού δημιουργήθηκαν από μία ουσία».

Αυτά τα λόγια, γραμμένα στα περσικά τον 13ο αιώνα, κοσμούν τώρα τους τοίχους των Ηνωμένων Εθνών στη Νέα Υόρκη. Χρησιμεύουν ως τελική απόδειξη ότι όταν η περσική γλώσσα μιλάει, δεν μιλάει μόνο για τους Ιρανοούς, αλλά για την κοινή καρδιά της ανθρωπότητας.

Μαθήματα Περσικών στην Ελλάδα

Η διδασκαλία της περσικής γλώσσας στην Ελλάδα πραγματοποιείται κυρίως υπό την αιγίδα του Μορφωτικού Κέντρου της Ιρανικής Πρεσβείας στην Αθήνα, το οποίο αποτελεί τον επίσημο και μοναδικό φορέα χορήγησης βεβαίωσης και πιστοποίησης γνώσης της περσικής γλώσσας στη χώρα. Στους χώρους του Μορφωτικού Κέντρου προσφέρονται μαθήματα καθημερινά, σε όλα τα επίπεδα γλωσσομάθειας (Α1–Γ2), σύμφωνα με το Κοινό Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Αναφοράς για τις Γλώσσες. Τα τμήματα πραγματοποιούνται μία φορά την εβδομάδα και διαρκούν από μιάμιση έως δύο ώρες. Οι σπουδαστές αναπτύσσουν ολοκληρωμένα όλες τις γλωσσικές δεξιότητες — κατανόηση προφορικού και γραπτού λόγου, παραγωγή λόγου, γραμματική και γραφή — με σύγχρονες, διαδραστικές και παιδαγωγικά τεκμηριωμένες μεθόδους διδασκαλίας.

Παράλληλα, το Μορφωτικό Κέντρο έχει συνάψει συμφωνητικά συνεργασίας με ελληνικά πανεπιστημιακά ιδρύματα, ενισχύοντας την παρουσία της περσικής γλώσσας στην ακαδημαϊκή κοινότητα: Στο Τμήμα Θεολογίας του Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης προσφέρονται δωρεάν μαθήματα για φοιτητές και ενδιαφερόμενους, στο πλαίσιο της εκπαιδευτικής συνεργασίας.

Στο Τμήμα Ξένων Γλωσσών, Μετάφρασης και Διερμηνείας του Ιόνιο Πανεπιστήμιο πραγματοποιούνται μαθήματα για φοιτητές και κατοίκους της Κέρκυρας, διαδικτυακά Αντίστοιχα μαθήματα λειτουργούσαν έως το 2020 και στο Πάντειο Πανεπιστήμιο.

Επιπλέον, υπάρχει συνεργασία με το ιδιωτικό φροντιστήριο Acade Culture στη Θεσσαλονίκη, όπου προσφέρονται μαθήματα δια ζώσης και εξ αποστάσεως, επί πληρωμή, για ενδιαφερόμενους από όλη την Ελλάδα. Τα περισσότερα τμήματα πραγματοποιούνται δια ζώσης, ωστόσο παρέχονται και διαδικτυακές επιλογές, δίνοντας τη δυνατότητα σε κάθε ενδιαφερόμενο να ξεκινήσει από το επίπεδο Α1 και να φτάσει έως το επίπεδο Γ2, αποκτώντας άριστη γνώση της γλώσσας.

Αυτά τα μαθήματα διδάσκονται σύμφωνα με τα πρότυπα του Ιδρύματος Σααντί, ενός διεθνούς οργανισμού για τη διάδοση της περσικής γλώσσας στο Ιράν. Το Μορφωτικό Κέντρο του Ιράν αποτελεί επίσης τον εκπρόσωπο του ιδρύματος αυτού στην Ελλάδα και το πιστοποιητικό που χορηγείται είναι αναγνωρισμένο από το εν λόγω ίδρυμα.

Το 2024 ιδρύθηκε επίσημα ο Σύλλογος Οι Φίλοι της Περσικής Γλώσσας, μια πρωτοβουλία που γεννήθηκε από τους ίδιους τους μαθητές της περσικής γλώσσας. Ο σύλλογος δημιουργήθηκε με σκοπό την προώθηση της περσικής γλώσσας και του πολιτισμού, καθώς και την ενίσχυση της κοινότητας των σπουδαστών. Τα μέλη του συλλόγου διοργανώνουν πολιτιστικές εκδηλώσεις, σεμινάρια, παρουσιάσεις και δράσεις που συμβάλλουν ενεργά στη διάδοση της περσικής γλώσσας στην Ελλάδα, ενώ παράλληλα στηρίζουν το έργο της διδασκαλίας και της πολιτιστικής ανταλλαγής.

Περισσότερες πληροφορίες είναι διαθέσιμες στην επίσημη ιστοσελίδα του συλλόγου:

www.plcsociety.gr

چو ایران بنیاد شد میباد

Πολλά Όμορφα

info@iranorama.gr

www.iranorama.gr